

УДК 339.137.2

[https://doi.org/ 10.35546/kntu2078-4481.2019.3.30](https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2019.3.30)

О.І. ГАРАФОНОВА

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана
ORCID: 0000-0002-4740-7057

ПОТЕНЦІАЛ ЗМІН ПІДПРИЄМСТВА: НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ

У статті наведено сутність та особливості формування потенціалу змін промислового підприємства. Автором надано власне трактування терміну «потенціал», як наявності у об'єкта прихованих можливостей, які ще не виявилися, або здатності діяти у відповідних сферах, та, сукупності можливостей в будь-якій сфері для досягнення певної мети. Виокремлено різні види потенціалу та надано їх характеристику.

Відзначено, що дослідження потенціалу змін підприємства як складного економіко-соціального явища неможливе без вивчення його внутрішньої будови. При цьому базова структура потенціалу змін незалежно від сфери діяльності для всіх видів промислових підприємств однакова і залежить від рівня втілення, рівня використання та доцільності існування невикористаного потенціалу.

Багатокomпонентна сукупність стратегічних ресурсів промислового підприємства, які реалізуються завдяки функціонуванню підсистем загального потенціалу підприємства, та мають визначальне значення для розвитку можливостей і меж функціонування підприємства в тих чи інших умовах, представляє собою потенціал змін підприємства.

Розроблена загальна схема формування потенціалу промислового підприємства. Проаналізовано проблеми та перспективи розвитку потенціалу підприємства. Запропоновано підхід до стратегічного управління підприємствами з метою забезпечення конкурентоспроможності продукції та сталого розвитку підприємств. Доведено, що управління потенціалом підприємства в умовах ринкової економіки зводиться, переважно, до управління його соціально-економічним стратегічним потенціалом: до оцінки і аналізу чинників, що підвищують або знижують конкурентоспроможність підприємства, вибору і реалізації відповідної стратегії і тактики для досягнення тієї або іншої поставленої мети.

Ключові слова: потенціал, потенціал змін, види потенціалів.

О.І. ГАРАФОНОВА

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана
ORCID: 0000-0002-4740-7057

ПОТЕНЦИАЛ ИЗМЕНЕНИЙ ПРЕДПРИЯТИЯ: НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ

В статье приведены сущность и особенности формирования потенциала изменений промышленного предприятия. Автором представлено собственную трактовку термина «потенциал», как наличия у объекта скрытых возможностей, которые еще не проявились, или способности действовать в соответствующих сферах, а также, совокупности возможностей в любой сфере для достижения определенной цели. Выделены различные виды потенциала и предоставлена их характеристика.

Отмечено, что исследование потенциала изменений предприятия как сложного экономико-социального явления невозможно без изучения его внутреннего строения. При этом базовая структура потенциала изменений независимо от сферы деятельности для всех видов промышленных предприятий одинакова и зависит от уровня воплощения, уровня использования и целесообразности существования неиспользованного потенциала.

Многокомпонентная совокупность стратегических ресурсов промышленного предприятия, которая реализуется благодаря функционированию подсистем общего потенциала предприятия и имеет определяющее значение для развития возможностей и границ функционирования предприятия в тех или иных условиях, представляет собой потенциал изменений предприятия.

Разработана общая схема формирования потенциала промышленного предприятия; проанализированы проблемы и перспективы его развития. Предложен подход к стратегическому управлению предприятиями в целях обеспечения конкурентоспособности продукции и устойчивого развития предприятий. Доказано, что управление потенциалом предприятия в условиях рыночной экономики сводится преимущественно к управлению его социально-экономическим стратегическим потенциалом: к оценке и анализу факторов, повышающих или понижающих конкурентоспособность

предприятия, выбора и реализации соответствующей стратегии и тактики для достижения той или иной поставленной цели.

Ключевые слова: потенциал, потенциал изменений, виды потенциалов.

O.I. GARAFONOVA

Vadim Hetman's National Economic University of Kyiv

ORCID: 0000-0002-4740-7057

THE POTENTIAL OF ENTERPRISE CHANGES: SCIENTIFIC-THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE DEFINITION

The article describes the essence and peculiarities of the formation of the potential of industrial enterprise changes. The author has given her own interpretation of the term "potential" as the existence of hidden opportunities in an object that have not yet emerged, or the abilities to function in appropriate areas, and the complex of opportunities in any sphere for achieving a specific goal. Different types of the potential are identified and their characteristics are given.

It is noted that the study of the potential of enterprise changes as a complex economic and social phenomenon is impossible without studying its internal structure. However, the basic structure of the potential of changes, regardless of the scope of activity for all types of industrial enterprises is the same and depends on the level of implementation, the level of use and the feasibility of the existence of untapped potential.

The multicomponent set of strategic resources of an industrial enterprise, which is realized due to the functioning of subsystems of the general potential of the enterprise, and which is crucial for the development of opportunities and limits of functioning of the enterprise in any conditions, corresponds to the potential of enterprise changes.

The general scheme for the formation of the potential of an industrial enterprise is developed; the problems and prospects of its development are analyzed. The approach to strategic enterprise management is proposed in order to ensure product competitiveness and sustainable enterprise development. It is proved that the management of enterprise potential in a market economy mainly comes down to the management of its socio-economic strategic potential: to estimation and analysis of the factors increasing or decreasing the competitiveness of the enterprise, the choice and implementation of the appropriate strategy and tactics for achieving any goal.

Keywords: potential, potential of changes, types of potentials.

Постановка проблеми

Зростання добробуту населення України та покращення становища нашої держави на міжнародній економічній і політичній аренах на сьогодні залежить не лише від рівня промислового розвитку країни. Зростання обсягів виробленого національного продукту, збільшення експорту продукції, що відповідає міжнародним світовим стандартам та стандартам якості ISO і є конкурентоспроможною на міжнародному ринку, передусім, зумовлено наявністю стратегічного потенціалу промислових підприємств та діючими організаційно-економічними механізмами його використання та відтворення. Своєю чергою, стратегічний потенціал промислового підприємства спирається на його конкурентний потенціал, формується під впливом різних видів потенціалу, а також безпосередньо залежить від рівня розвитку потенціалу змін. Оскільки саме зміни є джерелом руху та трансформації підприємства і країни в цілому.

Поняття потенціалу закономірно та абсолютно адекватно посіло важливе місце в категорійному апараті економічної теорії. Цьому сприяли насамперед радикальні зміни в стратегічних пріоритетах глобальних організацій, серед яких зміна філософії підприємництва: замість «отримання прибутку нині» – «формування потенціалу нині», що гарантує «отримання прибутку завтра». Така філософія підприємництва є чи не єдиним можливим напрямом забезпечення стабільного економічного зростання в умовах швидкозмінного ринкового середовища.

Таким чином, основні цілі нашого наукового дослідження:

- встановити особливості формування потенціалу змін підприємства на прикладі підприємств легкої промисловості України;
- визначити пріоритетні напрями розвитку легкої промисловості України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Оцінка рівня розвитку малого бізнесу стала предметом досліджень багатьох вітчизняних науковців. На сьогоднішній день опубліковані результати ґрунтовних наукових досліджень з цієї проблематики, у тому числі А.І. Бутенко, С.Г. Дриги, С.С. Ващаєва та ін. Проблеми методики економічного аналізу та оцінки рівня розвитку МБ в Україні на основі міжнародних співставлень лише

тільки позначені та не отримали адекватного висвітлення у науковій літературі. Теоретичним і прикладним аспектам формування потенціалу в умовах розвитку підприємств виробничої та невиробничої сфери діяльності присвячені праці О. Алімова, І. Грищенко, Ю. Гончарова, М. Денисенка, С. Захаріна, О. Левченка, І. Отенко, І. Тарасенко та ін. Проте, віддаючи належне теоретичній та практичній цінності попередніх наукових здобутків, слід відзначити необхідність проведення узагальненого методологічного системного дослідження науково-прикладних проблем оцінювання й прогнозування масштабів змін на промислових підприємствах.

Формулювання мети дослідження

Разом з тим, деякі важливі теоретичні та прикладні аспекти розвитку потенціалу змін малого та середнього бізнесу підприємств легкої промисловості України ще не дістали належного висвітлення.

Викладення основного матеріалу дослідження

Термін «потенціал» у своєму етимологічному значенні походить від латинського слова «potential» й означає «сила» або «приховані можливості», які в господарській практиці завдяки праці можуть стати реальністю. Вперше про цей термін згадано в 1924 році К.Г. Воблієм [1].

Як правило, у вітчизняній економічній літературі термін «потенціал» у широкому розумінні трактують як можливість, наявні сили, запаси, засоби, що можуть бути використані, або як рівень потужності у будь-якому відношенні, сукупність засобів, необхідних для чого-небудь [2-5]. Тлумачний словник української мови також під цим терміном розуміє «приховані здатності, сили для якої-небудь діяльності, що можуть виявитися за певних умов».

Таким чином, термін «потенціал» означає наявність у кого-небудь прихованих можливостей, які ще не виявилися, або здатності діяти у відповідних сферах. А також це сукупність можливостей в будь-якій сфері для досягнення певної мети.

Отже, виходячи з аналізу даних поняття «потенціал», зазначимо, що в такому разі потенціал – це не тільки можливості підприємства, ресурси та запаси, але й засоби, що використовуються для досягнення будь-якої мети.

Виокремлюють різні види потенціалу підприємства, а саме: виробничий, економічний, фінансовий, маркетинговий, інформаційний, техніко-технологічний, організаційний, соціальний тощо.

Спираючись на дослідження різних видів потенціалу [2-6] та підходи, що існують у вітчизняній та зарубіжній літературі, з авторської точки зору (на основі даних рис. 1) слід виділити такі: виробничий, фінансовий, маркетинговий, кадровий потенціал (або трудовий), організаційний (включаючи управлінський потенціал), інноваційний.

Виробничий потенціал підприємства – це сукупність ресурсів, наданих в її розпорядження для загальної діяльності. Кількісні та якісні параметри цих ресурсів, а також їх інтеграція визначають виробничу здатність господарської ланки.

Потенціал змін на підприємстві – це не тільки наявні для використання ресурси і можливості підприємства, а й здатність підприємства ефективно їх використовувати з синергійним ефектом в рамках реалізації інноваційної діяльності підприємства. Неповне та невміле їх застосування може призвести до нульового прибутку і до банкрутства. Тому правильне використання, оцінка складу та за необхідності реструктуризація потенціалу підприємства є досить важливими для подальшого його ефективного функціонування.

Відмітимо, що дослідження потенціалу змін підприємства як складного економіко-соціального явища неможливе без вивчення його внутрішньої будови. Базова структура потенціалу змін промислового підприємства незалежно від сфери діяльності для всіх видів однакова і залежить від рівня втілення (наявний потенціал і потенціал розвитку), рівня використання (реалізований і нереалізований потенціал) та доцільності існування невикористаного потенціалу (резерв і надлишок ресурсного фонду).

Потенціал змін підприємства – це багатокomпонентна сукупність стратегічних ресурсів промислового підприємства, які реалізуються завдяки функціонуванню підсистем загального потенціалу підприємства, та мають визначальне значення для розвитку можливостей і меж функціонування підприємства в тих чи інших умовах, навіть в умовах гострої економічної та політичної кризи країни [6].

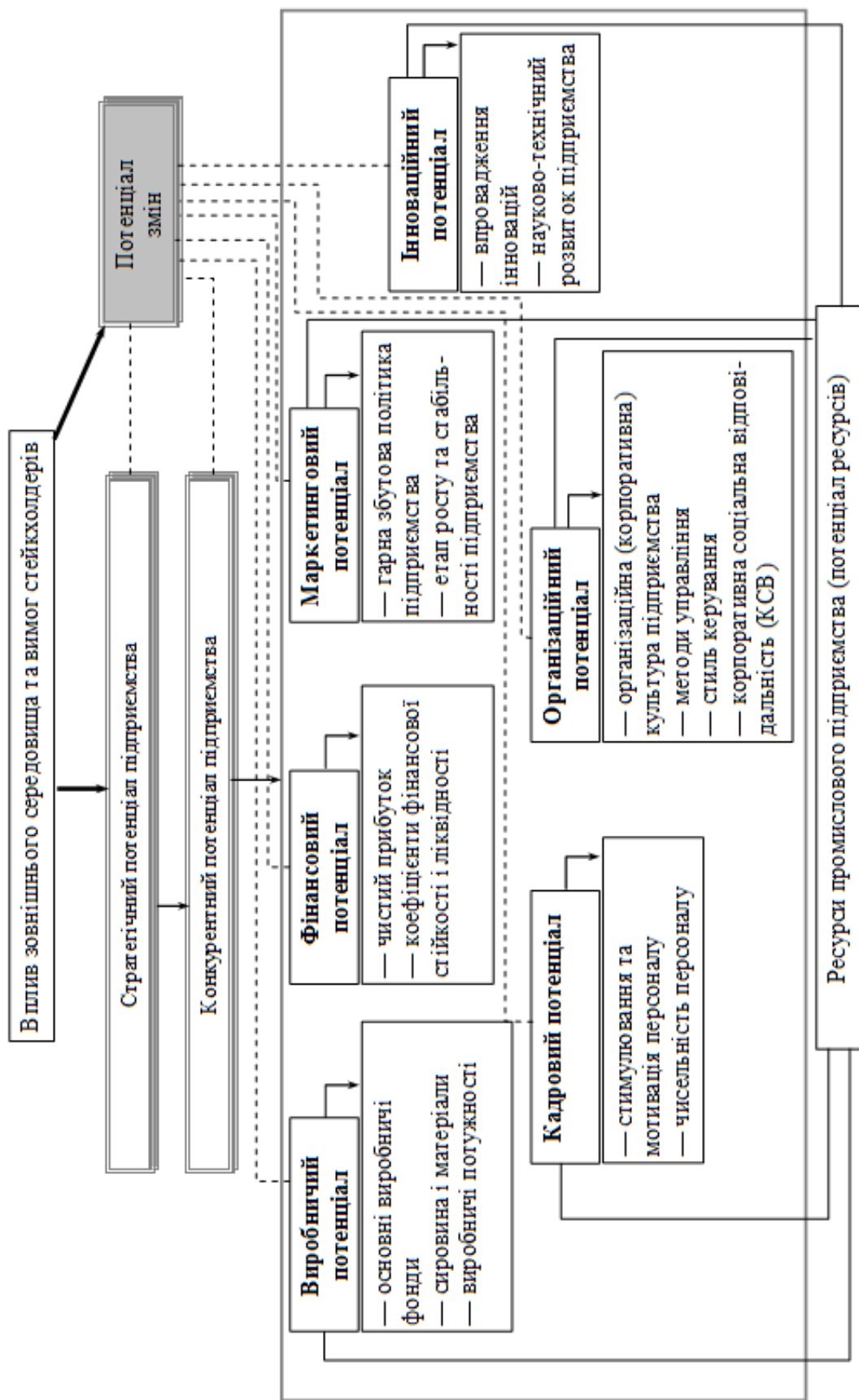

Рис. 1. Загальна схема формування потенціалу промислового підприємства*

* Джерело: складено та побудовано автором

Висновки

Таким чином, управління потенціалом підприємства в цілому в умовах ринкової економіки зводиться, переважно, до управління його соціально-економічним стратегічним потенціалом (до оцінки і аналізу чинників, що підвищують або знижують конкурентоспроможність підприємства, вибору і реалізації відповідної стратегії і тактики для досягнення тієї або іншої поставленої мети). Щоб вибрати вірну стратегію для розвитку підприємства, керівникові необхідно, перш за все, знати, що являє собою конкурентний потенціал підприємства, який формує основу для його стратегічного потенціалу.

Управління як складний соціально-економічний процес виконує двоєдине завдання: формує комплексну стратегію розвитку (напрями дії на систему для зберігання її стійкості) й визначає шляхи створення механізмів реалізації цієї стратегії та конкретні методи впливу, що забезпечують досягнення поставлених цілей.

Список використаної літератури

1. Білик М. Удосконалення методичних підходів до аналізу фінансового стану підприємства / М. Білик // Економіст. – 2001. – №11. – С. 40
2. Воронков Д.К. Методологічні засади управління стратегічними змінами в діяльності підприємства: дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04 / Воронков Денис Костянтинович; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. - Луганськ, 2011. – 539 с.
3. Воронкова А.Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация : монографія / А.Э. Воронкова – Луганск: СНУ им. В.Даля, 2004. – 314 с.
4. Олексюк О.І. Управління потенціалом акціонерних товариств (на матеріалах підприємств цементної промисловості України): автореф. ... канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка підприємства і організація виробництва» / О.І. Олексюк. – К., 2001. – 22 с.
5. Подольська В.О. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.
6. Гарафонова О.І. Управління змінами: теорія, методологія та практика. Одноосібна монографія. // К.: КНУТД, 2014. – 364 с.

References

1. Bilyk M. Udoskonalennia metodychnykh pidkhodiv do analizu finansovoho stanu pidpriemstva // Ekonomist. – 2001. – №11. – 40 p.
2. Voronkov D.K. Metodolohichni zasady upravlinnia stratehichnymy zminamy v diialnosti pidpriemstva: dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.04 / Voronkov Denys Kostiantynovych; Skhidnoukr. nats. un-t im. Volodymyra Dalia. - Luhansk, 2011. – 539 p.
3. Voronkova A.E. Stratehycheskoe upravlenye konkurentosposobnym potentsialom predpriyatya: diahnostyka y orhanyzatsiya : monohrafiia / A.E. Voronkova. – Luhansk : SNU ym. V.Dalia, 2004. – 314 p.
4. Oleksiuk O.I. Upravlinnia potentsialom aktsionernykh tovarystv (na materialakh pidpriemstv tsementnoi promyslovosti Ukrainy): avtopref. ... kand. ekon. nauk: spets. 08.06.01 «Ekonomika pidpriemstva i orhanizatsiia vyrobnytstva» / O.I. Oleksiuk. – Kyiv, 2001. – 22 p.
5. Podolska V.O. Finansovyi analiz: Navch. posibnyk. - Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2007. – 488 p.
6. Harafoнова O.I. Upravlinnia zminamy: teoriia, metodolohiia ta praktyka. Odnosibna monohrafiia. // Kyiv: KNUTD, 2014. – 364 p.